

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
Кафедра теорії і методики мистецької освіти та диригентсько-хорової
підготовки вчителя

ЧАС МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

ЗБІРНИК СТАТЕЙ VIII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ МИСТЕЦЬКА ОСВІТА: ПОШУКИ ТА ВІДКРИТТЯ

16-17 червня 2020 року

I частина

TIME OF ART EDUCATION

**COLLECTION OF ARTICLES VIII OF THE ALL-UKRAINIAN SCIENTIFIC-PRACTICAL
CONFERENCE**

ART EDUCATION: SEARCH AND DISCOVERY

Харків 2020

УДК 37.032

ББК 85я43

Ч-24

Редакційна колегія

Фомін В.В. доктор педагогічних наук, професор (гол. ред.)

Калашник М.П. – доктор мистецтвознавства, професор

Матвеева О.О. - доктор педагогічних наук, професор

Мартинюк Т.В. – доктор мистецтвознавства, професор

Полубоярина І.І. – доктор педагогічних наук, професор

Смирнова Т.А. - доктор педагогічних наук, професор

Соколова А.В. - доктор педагогічних наук, професор

Тарарак Н.Г. - доктор педагогічних наук, професор

Тушева В.В. - доктор педагогічних наук, професор

Перетяга Л.Є - доктор педагогічних наук, професор

Бурма А.В. канд.пед. наук, доцент

Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

Протокол № 7 від 19.11.2020р.

У збірнику подано статті VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Мистецька освіта: пошуки та відкриття».. Збірник розрахований на студентів, магістрантів, аспірантів, докторантів, здобувачів, педагогічних і науково-педагогічних працівників науково-дослідних інститутів, ЗВО, учителів мистецьких шкіл.

Ч-24 Час мистецької освіти «Мистецька освіта: пошуки та відкриття»: зб. статей VIII Всеукраїнської наук. - практ. конф., (16-17 червня, 2020) / заг.

ред. В.В. Фомін, Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2020, Ч-І. 186 с.

ISBN 978-617-7298-28-0

Редакційна колегія не завжди поділяє позицію авторів.

Автори статей несуть повну відповідальність за опублікований матеріал.

Мова видання: українська, англійська

УДК 37.032

ББК 85я43

© Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди, 2020

УДК 37806: 784.9

Наталія Шахін

Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди
факультет мистецтв
група 5МВ

МЕТОДИ ПОСТАНОВКИ ГОЛОСУ В КЛАСІ ПРОФЕСОРА ЛЬВІВСЬКОЇ КОНСЕРВАТОРІЇ ВАЛЕРІЯ ВИСОЦЬКОГО

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент В.А.Кузьмічова

***Анотація.** В статті проаналізовано методику роботи із співацьким голосом видатного українського педагога, професора Львівської консерваторії Валерія Висоцького, серед учнів якого найбільшої слави набула Соломія Крушельницька.*

Ключові слова: вокал, постановка голосу, методи постановки голосу.

***Annotation.** The article analyzes the method of working with the singing voice of a prominent Ukrainian teacher, professor of the Lviv Conservatory Valery Vysotsky, among whose students Solomiya Krushelnytska became the most famous.*

Key words: vocals, voice staging, voice staging methods.

Постановка проблеми та її актуальність. Традиції професійного вокального мистецтва України мають своїми першоджерелами давньоруський церковний спів. Духовні традиції вплинули на формування академічного вокального мистецтва. Історичний процес становлення музичного професіоналізму на Україні відбувалося у XVI - XVII ст. Здобутки української вокальної традиції зосереджувались протягом кількох століть у професійній сфері церковного співу і стали головними чинниками формування солістів. Академічна манера співу в Україні кристалізувалася поступово і стала синтезом національних стилів співу країн Європи. Відомо, що національні вокальні школи формуються одночасно із виникненням та розвитком національних композиторських шкіл, адже саме вони ставили перед співаками нові художньо-виконавські вимоги. Для України такою постаттю став Микола Лисенко, зусиллями якого починається розвиток української національної вокальної школи.

Аналіз основних досліджень і публікацій. В час відродження української нації увага вчених країни прикута до вивчення багатих добутоків минулого. Науковці В. Антонюк, Б. Гнидь, М. Жишкович, І. Комаревич, В. Кузьмічова та інші досліджують питання становлення та розвитку вокального виховання в Україні, методики вокального виховання, вивчають видатні персоналії в цій галузі. Але, на жаль, таких розвідок недостатньо.

Мета статті полягає у висвітленні основних положень методики вокального виховання педагога Львівської консерваторії, професора Валерія Висоцького.

Виклад основного матеріалу. Львівська вокальна школа була створена ще у другій половині ХІХст. в консерваторії Галицького музичного товариства і майже одразу посіла гідне місце в європейській освіті. Вдосконалення учбового процесу відбувалося кілька десятиліть, йшли пошуки нових форм, розроблялися нові навчальні програми, відбувався поділ курсів на ступені, вводився поточний контроль за успіхами учнів тощо.

Найбільш досконалий вигляд вокальна школа Львова отримала в класі Валерія Висоцького.

Курс навчання сольного співу у Львівській консерваторії поділявся на три відділи: нижчий, середній та вищий. Навчання на кожному з відділів тривало декілька років: на нижчому – два роки, на середньому та вищому – по три. Зарахування на той чи інший відділ залежало від природних даних учня. Зазвичай зараховували на нижчий рівень, навіть при наявності яскравих вокальних даних. Але були й виключення (наприклад, видатна українська співачка Соломія Крушельницька. Її зараховували одразу до вищого відділу, оскільки Крушельницька мала навички гри на фортепіано, добре володіла іноземними мовами (німецькою, французькою, італійською), її звільнили від вивчення окремих додаткових дисциплін).

На той час у Львівській консерваторії провідні спеціальні дисципліни викладали учні багатьох видатних діячів мистецтва того часу (гармонія- відомий польський композитор і диригент, учень К. Сен-Санса у Паризькій консерваторії

III. ВИДАТНІ ТВОРЧІ ОСОБИСТОСТІ ВІТЧИЗНЯНОЇ ТА СВІТОВОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

Мечислав Солтис, декламація і артистичність – Ф. Висоцький, теорія та історія музики - композитор, теоретикі музичний критик, випускник Лейпцігської консерваторії С. Невядомський).

Вокальна школа В. Висоцького ґрунтувалась на засадах італійської вокальної школи, зокрема на методичній системі Франческо Ламперті і яку згодом розвине та поглибить наступний викладач Соломії – Фауста Креспі.

Валерій Висоцький отримав вокальну освіту в Італії. І в своїй педагогічній діяльності дотримувався порад свого видатного вчителя. Завдяки перейнятому від італійського педагога Ламперті методу, що полягав у тренуванні емісії голосу, досконалому фразуванню й виразній дикції, учні Висоцького здобували тріумфи на оперних сценах світу» [4, с 82]. Ю.Райсс так описував суть викладацького методу Валерія Висоцького: «полягав він перш за все у виразній і зразковій вимові, або дикції, а глибина та емісія голосу опирались на майстерно застосоване дихання. Голос належало ставити чисто, без так званого «під'їжджання», а також слід було утримувати наповнений тон у невимовній чистоті на одній лінії. З красивого і шляхетного звуку слова необхідно ввійти у звук співу. Обидва звуки зустрічаються на спільному місці, у так званій масці. То були засади у навчанні Валерія Висоцького»[4, с.84].

В. Висоцький послідовно втілював у власній педагогічній праці основні принципи італійської школи *bel canto*. Особливу увагу у підготовці співаків професор Висоцький надавав камерно-вокальним жанрам. Будь-який солоспів (пісня, романс, вокальний монолог і т. ін.) вимагає від співака не просто достатньої загально музичної та вокально-технічної підготовки, але й особливого інтелектуально-художнього рівня, більш диференційованого підходу до художнього образу. В них проявляються найбільш тонкі виразні відтінки поетичних образів, що вміщені в літературних текстах. Найбільшу складність при цьому являють солоспіви композиторів XIX ст., романтиків з їх ідеєю синтезу мистецтв. З іншого боку, національно-характерні пісні різних народів теж вимагають проникнення в дух певної національної традиції, розуміння її ментальності. Невипадково В. Висоцький у своїй педагогічній діяльності

постійно звертався до творів таких різнопланових за стилем композиторів як Ф. Шопен, Ф. Шуберт, Ф. Мендельсон - Бартольдї, Р. Шуман, Ш. Гуно, Я. Галль, К. Мікулі, С. Монюшко та ін. І. Вілінська так описувала роль вокальних жанрів в педагогічній практиці В. Висоцького: «У класі професора Висоцького проводилася робота і над шліфуванням камерних вокальних творів. Солоспів, романс та авторська лірична пісня, як відомо, є найбільш поширеними жанрами камерно-вокальної лірики, в яких синтезувалися поезія, спів та інструментальна гра. В розвитку співака ці жанри відіграють особливу роль, сприяючи, головню, художньо-виразовій стороні навчання, прищеплюючи вокалістові специфічні прийоми камерного стилю виконання» [3, с. 55].

В класі В. Висоцького уроки сольного співу, зазвичай, складалися із двох частин. Перша – умовно кажучи, «технічна» частина уроку, полягала у «розігріванні» та «шліфуванні» голосу за допомогою вокально-технічних вправ (згідно із вище наведеними постулатами італійської школи – видобуття рефлекторної природи голосу). Друга частина використовувалася для вивчення, вдосконалення та закріплення вокальних творів. Конкретні приклади вправ для голосу, які використовував професор В. Висоцький, на разі встановити не вдалося. Не виключено, що це могли бути вже розроблені вправи італійських майстрів, наприклад, вправи із методичної праці Ф. Ламперті «Початкові заняття для голосу», «Вправи для розвитку трелі», «Віртуозні вправи для сопрано», адже і В. Висоцький навчався в школі вокалу Ф. Ламперті. Ця методика давала незмінно найкращі результати, що й привело до виникнення феномену «школи Висоцького». Про особливу здатність знайти індивідуальний підхід до кожного згадували його найкращі учні, що досягнули вершин світової слави.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Таким чином, методика роботи зі співацьким голосом В. Висоцького полягала у втіленні у власній педагогічній праці основних принципів італійської школи *bel canto*: виразна й зразкова вимова, або дикція, глибина та емісія голосу спираються на майстерно застосоване дихання. Голос ставиться чисто, без так званого «під'їждання», утримування наповненого тону у невимовній чистоті на одній лінії, красивий та

III. ВИДАТНІ ТВОРЧІ ОСОБИСТОСТІ ВІТЧИЗНЯНОЇ ТА СВІТОВОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

шляхетний звук слова переходить у звук співу, обидва звуки зустрічаються на спільному місці, у так званій масці.

Список використаних джерел

1. Астапенко Н.В., Барашкова О.К., Дарибогова А.В. та ін. Сто видатних українців / Н.В. Астапенко, О.К. Барашкова, А.В. Дарибогова та ін.К.: Вид-во «Арій», 2006. 496с.
2. Вокальне мистецтво: історія та сучасність: зб. статей / [ред. упоряд. М. Жишкович]. Львів: Сполом, 2010. 201с. наукові збірки ЛНМА ім. М. Лисенка. Вип 24. Серія: виконавське мистецтво. Кн.11.
3. Комаревич І.Л. Психологічні та соціоісторичні компоненти музично-сценічної житнетворчості Соломії Крушельницької дисс. канд. мистецтвознавства 17.00.03 Музичне мистецтво Л., 2016. 169с.
4. Кузьмічова В.А. Деякі аспекти професійної вокальної підготовки студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів / Проблеми сучасної педагогічної освіти Сер.: Педагогіка і психологія. - Зб. статей:Ялта: РВВ КГУ, 2014. Вип. 43. Ч.3. с. 107-112.

Світлана Калініна
САМОРОЗВИТОК ВИКЛАДАЧА МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА 62

Анастасія Сафронова
MODERN COLOR RELATIONS IN WEB DESIGN 69

II СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ І ЗА КОРДОНОМ

Богдан Нехайчук
МЕТОДИ ПОСТАНОВКИ ГОЛОСУ ІТАЛІЙСЬКОЇ ВОКАЛЬНОЇ ШКОЛИ
XIX СТОЛІТТЯ 74

Микита Тининика
ІСТОРИЧНИЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ
ГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНУ НА ПРИКЛАДІ ТВОРЧОСТІ Г.Н. НАРБУТА 79

III. ВИДАТНІ ТВОРЧІ ОСОБИСТОСТІ ВІТЧИЗНЯНОЇ ТА СВІТОВОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

Марина Ткаченко
Анна Кіріченко
ВИКОНАВСЬКА ТВОРЧІСТЬ РАЇСИ КИРИЧЕНКО В КОНТЕКСТІ
КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ
XX СТОЛІТТЯ 84

Альона Ботнарчук
МЕТОДИКО - ПЕДАГОГІЧНІ ПОГЛЯДИ П.В. ГОЛУБЄВА ЯК
ЗАСНОВНИКА ХАРКІВСЬКОЇ ВОКАЛЬНОЇ ШКОЛИ 89

Наталія Шахін
МЕТОДИ ПОСТАНОВКИ ГОЛОСУ В КЛАСІ ПРОФЕСОРА ЛЬВІВСЬКОЇ
КОНСЕРВАТОРІЇ ВАЛЕРІЯ ВИСОЦЬКОГО 96

IV. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Лариса Беземчук
Амалія Мартем'янова
Наталія Наконечна
МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ МАЙБУТНІХ
ВЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА 101